

ΑΙ ΠΕΡΙ ΒΡΥΚΟΛΑΚΩΝ ΠΡΟΛΗΨΕΙΣ ΠΑΡΑ ΤΩ ΛΑΩ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

(Συνέχεια ἴδε φυλ. ΙΑ'.)

Ἀνωτέρω ἐπονησάμεθα μνείαν περὶ τῆς ὁμοιότητος τῶν περὶ βρυκολάκων προλήψεων τοῦ λαοῦ τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὰς τῶν ἀρχαίων, ἥδη δὲ θέλομεν διαλάβει ἐκτενέστερον περὶ τούτου, ἐξετάζοντες καὶ τὰς τῶν ἄλλων ἐθνῶν παρομοίας δοξασίας.

Παρὰ Πλάτωνι ἀναφέρεται ὅτι τὰ φάσματα τῶν νεωστὶ ἀποθανόντων ἦσαν ὁρατὰ ἐν μέρει, διότι εἰσέτι δὲν ἀπελύθησαν αἱ ψυχαὶ καθαρῶς, ἀλλὰ μετεῖχον τοῦ ὄρατοῦ· ὥφθη, λέγει ἐν τῷ Φαίδρῳ (52), ὥφθη ἅττα ψυχῶν σκιοειδῆ φαντάσματα, οἷα παρέχονται αἱ τοιαῦται ψυχαὶ εἰδῶλα, αἱ μὴ καθαρῶς ἀπολυθεῖσαι, ἀλλὰ τοῦ ὄρατοῦ μετέχουσιν. Εἰς πλεῖστα δὲ μνημεῖα τῆς ἀρχαίας τέχνης εὗρηται ἀπεικονίσεις σκιῶν τεθνεώτων, εἰκονιζομένων ὁμῶς πάντοτε μετὰ πέπλου (53).

Αἱ ἐμφανίσεις τῶν σκιῶν εἶναι συνήθεις ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ποιήσει· ἐὰν παραλείψωμεν τὸν Ὅμηρον, ὁ Διοσκύλλος εἰσάγει εἰς τὴν σκηνὴν τὸ εἰδῶλον τοῦ Δαρείου, ὅπερ διὰ νεκρομαντείας ἐπεκαλέσθησαν ἢ τε σύζυγος Ἀτοσα καὶ ὁ χορὸς τῶν γερόντων

52) Πλατ. Φαίδρ. σ. 81.

53) Οὕτω μετὰ πέπλου εἰκονίζεται ἡ σκιά τοῦ Ἀγαμέμνονος ἐπὶ τινος κατόπτρου (Monumenti inediti dell' Instituto Archeologico, t. II, pl. VI — Etruskische Spiegel, taf. CXXXI. — Catalogue Durand n° 1972), ἡ τῆς Κλυτμνήστρας ἐπὶ ἐτέρου Τυρρηνικοῦ κατόπτρου (Gerhazd, αὐτ. taf. CCXVII. — Catalogue Durand n° 1973) — ἡ τοῦ Πρωτεσιλάου ἐπὶ τινος σαρχοφάγου τοῦ Βατικανοῦ (Winckelmann, Monumenti inediti, n. 1973. Visconti, Museo. Pio Clementino V. tav. 18). Ἄλλαι ἐπὶ τάφων (Picture evetere in sepulcr. Nason, tav. V. VIII, X.) καὶ μία ἐπὶ τοῦ σαρχοφάγου τοῦ Βεργίλου (Annali dell' Instituto archeologico t. IV, pl. E. 1832). Δὲν πρέπει δὲ νὰ παραλείψωμεν ἐνταῦθα τὴν προσωποποίησιν σκῆς ἀγομένης εἰς ᾗδην, ἀπεικονιζομένην ἐν τινὶ κύλικι τῆς συλλογῆς De Witte (Gerhazd, Vasenbilder, taf. CCXXXIX. — Catalogue Durand, n° 204).

Περσῶν (54)· ὥσαύτως καὶ τὸ τῆς Κλυτμνήστρας, ἀνελθὼν ἵνα ἐλέγξῃ τὰς Ἑρινύας διότι δὲν κατεδίωκον τὸν Ὀρέστην (55). Εἰς δὲ τὸ ὑπὸ τοῦ Εὐριπίδου εἰσαγόμενον εἰδῶλον τοῦ δολοφονηθέντος καὶ ἀτάφου Πολυδώρου, ὅπερ, ἐμφανιζόμενον τῇ Ἑκάβῃ φρίκην αὐτὴν ἐμποιεῖ (56), φαίνεται καθαρώτερον ἢ σχέσις πρὸς τὰς περὶ βρυκολάκων δοξασίας. Τὸ τοιοῦτο δὲ πλεῖστοι ὁπαδοὶ τῆς ῥωμαντικῆς σχολῆς ἐμυμήθησαν καὶ κατὰ κόρον μετεχειρίσθησαν, ὡς φρίκην καὶ θάμβος εὐχερῶς διεγείρον. — Ὁ Αἰνεΐας διηγεῖται παρὰ Βεργίλιῳ (57) πῶς ἀπαντᾷ τὸ φάσμα τῆς θανούσης συζύγου του Κρεούσης, ἣν τινα ἐζήτει ἐπὶ μάτην ἀνὰ τὴν ἀλωθεῖσαν Τροίαν.

Visa mihi ante oculos et nota major i-
(mago,
Obstupui, steterunt que comae, ei vox fau-
(cibus haesit.

Ὡραία προσέτι εἶναι καὶ ἡ διήγησις, ἣν ὁ Βεργίλιος (58) κάμνει ἐπὶ τοῦ μύθου τοῦ Πολυδώρου, τῷ Εὐριπίδῃ ἐν μέρει ἐπόμενος. — Ὁ Αἰνεΐας εὐρισκόμενος εἰς τὴν Θράκην, θέλων δὲ νὰ προσφέρῃ θυσίαν εἰς τὴν μητέρα του Ἀφροδίτην, ὑπάγῃ νὰ ἐκριζώσῃ θάμνους τινὰς χλοερούς, ἵνα ἐπιθέσῃ ἐπὶ τοῦ βωμοῦ· ἀλλὰ μόλις ἀνέσπασεν ἕνα, καὶ βλέπει αἷμα μέλαν, ὅπερ ῥέον ἐκ τῶν ῥιζῶν ἐμόλυνε τὴν γῆν· φρικτῶν καὶ θέλων νὰ μάθῃ τὸ μυστήριον ἀνασπᾷ καὶ δεύτερον θάμνον, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ φαινόμενον ἐπαναλαμβάνεται. Δέεται εἰς τὰς Νύμφας, καὶ τὸν Ἄρην τὸν προστάτην τῶν Γετῶν, ἵνα τὸ σημεῖον τοῦτο καταστήσωσι εὖνουν καὶ ἀποτρέψωσι πᾶν τὸ ἀπαίσιον. Ἐν ᾧ δὲ ἡτοιμάζετο νὰ ἐκριζώσῃ καὶ τρίτον θάμνον, φρικώδης μυκηθμὸς ἐξέρχεται ἐκ τοῦ βάθους τῆς γῆς, καὶ φωνὴ ἀκούεται ἥτις τῷ λέγει νὰ μὴ μολύνῃ τὰς ἀγνὰς χεῖράς του δι' ἱεροσυλίας τάφου· τῷ ἀναφέρει ὅτι εἶναι ὁ Πολύδωρος, καὶ ὅτι ἐνταῦθα ἐτάφη, δολοφονηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀνο-

54) Αἰσχ. Πέρσαι. 684 κε.

55) Αἰσχ. Εὐμέν. 94 κε.

56) Εὐρ. Ἑκάβ. 1, κε. πρὸλ. 69 κε.

57) Verg. Aen. I, 77f.

58) Vergil. Aen. III. 26 sqq.

σίον ξένου του. Ὁ Αἰνείας τελεῖ τότε ἐπικηδείας τελετὰς εἰς τὸν νεκρὸν καὶ τῷ ἀνεγείρῃ τύμβον.

Οὐκ ὀλίγην δ' ὁμοιότητα πρὸς τὰς περὶ βρυκολάκων προλήψεις ἔχουσιν αἱ εἰς τοὺς νεκροὺς τελούμεναι παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἀνθρωποθυσίαι, καὶ τὰ προσφάγματα, ἢ θυσίαι ζώων, πρὸ τῶν τάφων σφαζομένων, καθ' ἃ ὁ νεκρὸς ἤρχετο καὶ ἔπινεν ἐκ τοῦ μέλανος αἵματος (59). Γνωστὸν δὲ εἶναι καὶ ἡ ἐν Ὀδυσσεΐᾳ (60) ἀναφερομένη προσφορά αἵματος ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσεὺς εἰς τοὺς νεκροὺς, οἵτινες τότε ἀνελάμβανον τὰς φρένας των.

Οἱ ἀρχαῖοι ἐφοβοῦντο ἔνεκα τῶν σκιῶν, καὶ ἀπέφευγον τὴν γειτνίασιν πρὸς νεκροταφεῖον· διὰ τοῦτο ὁ Λυκοῦργος, ἀναιρῶν ἐν Σπάρτῃ τὴν δεισιδαιμονίαν ταύτην, ἐκέλευσεν ὅπως ἐν τῇ πόλει θάπτονται οἱ νεκροί (61).

Πόσον δ' ἦσαν συχναὶ αἱ περὶ βρυκολάκων δεισιδαιμονίαι τῶν ἀρχαίων φανερώνει τὸ σύγγραμμα τοῦ Δαμασκίου, οὗτινος μόνον τὴν ἐπιγραφὴν μᾶς διετήρησεν ὁ Φώτιος. «Ἀνεγνώσθησαν Δαμασκίου λόγοι τέσσαρες, ὧν . . . ὁ τρίτος ἐπιγραφὴν ἔχει περὶ τῶν μετὰ θάνατον ἐπιφαινομένων ψυχῶν, παραδόξων διηγημάτων κεφάλαια ρε. ἐν οἷς ἅπασιν ἀδύνατά τε καὶ ἀπίθανα, καὶ κακόπλαστα τερατολογήματα, καὶ μωρὰ, καὶ ὡς ἀληθῶς ἄξια τῆς ἀθεότητος καὶ δυσσεβείας Δαμασκίου (62)».

Ἰχνη ὁμοιότητος πρὸς τὸν καθ' ἡμᾶς ἐξορκισμόν τῶν βρυκολάκων εὐρίσκομεν ἐν τῷ ἐξῆς διηγήματι ὑπὸ τοῦ Παυσανίου (63)

59) Εὐρ. Ἑκαθ. 109. 333. Εὐρ. Ηλ. 513. Ἄλ. κηστ. 860, 856. — Σοφοκλ. Οἶδ. Κολων. 621. Ἡ τοιαύτη συνήθεια διεσώζετο μέχρι τινὸς καὶ παρ' ἡμῖν, ἀναφέρομεν δὲ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Μακεδόνα ἱερέως Χαρισίου Μεγάλου, ὅστις εἰς τὸν Λύχνον τοῦ Διὸς γένους ἢ ἡθικὸς χαρακτηῖρας (σ. 273), σύγγραμμά του κατὰ τὰ 1818 ἐκδοθὲν, φέρει μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τὸ ἐξῆς τοῦ δεισιδαίμονος χαρακτηριστικόν· «Καὶ τὸ ψυχοσάββατον τῆς ἀποκρίω βάλλει θυμίαμα καὶ ἄνθρακας, καὶ σφάζει ὄρνιθον καὶ ἐπιχυθεὶ τὸ αἷμά της εἰς τὸ πῦρ διὰ τὰς ψυχὰς τῶν ἀποθανόντων.»

60) Ὀδυσσ. Α. 45. 48. 95. 133 κτ.

61) Πλουτ. Λυκοῦργ. 27.

62) Φωτίου Β βλ. σθ. 130 σ. 310 (ἐκδ. 1611).

63) Παυσ. Θ. λη. 5.

ἀναφερομένῳ. «Περὶ δὲ Ἀκταίωνος λεγόμενα ἦν Ὀρχομενίοις, λυμαίνεσθαι τὴν γῆν πέτρῃν ἔχον εἶδωλον. Ὡς δὲ ἐχρῶντο ἐν Δελφοῖς, κελεύει σφίσιν ὁ Θεὸς, ἀνευρόντας εἶπαι ἦν Ἀκταίωνος λοιπὸν, κρύψαι γῆ κελεύει δὲ καὶ τοῦ εἰδώλου χαλκῆν ποιησαμένους εἰκόνα πρὸς τῇ πέτρᾳ σιδήρῳ δῆσαι· τοῦτο καὶ αὐτὸς δεδεμένον τὸ ἄγαλμα εἶδον, καὶ τῷ Ἀκταίῳι ἐναγίζουσιν ἀνὰ πᾶν ἔτος.

Ἐπίστευον προσέτι οἱ ἀρχαῖοι, καὶ συγκεχυμένα τῆς προλήψεως ταύτης ἔχνη μέχρι τοῦ νῦν διατηροῦνται, ὅτι οἱ φονευθέντες ἢ ἄλλο τι παθόντες νεκροὶ, καταδιώκουσι τοὺς φονεῖς ἢ ἐχθροὺς των. Οὕτω, κατὰ τὸν Αἰσχύλον, τὸ εἶδωλον τοῦ Ἄργου ἀδιακόπως κατεδίωκε τὴν Ἰώ, ἥτις—

Φοβοῦμαι, λέγει παρ' Αἰσχύλῳ (64)

. . . . τὸν μυριωπὸν εἰσορῶτα βούταν
ὁ δὲ παρεῖται δέλιον ὄμμα' ἔχων
ὃν οὐδὲ κατθανόντα γαῖα κεῖθι,
ἀλλὰ με τὰν τάλαιναν ἐξ ἐνέρων περὶ
κυνηγετεῖ, πλανᾷ τε νῆστιν ἀνὰ τὰν παραλίαν
ψάμμον. . . .

καὶ παρὰ τῷ Θεοκρίτῳ (65) ἡ σκιά ἐραστοῦ τινὸς, ἀποθανόντος ἔνεκα τῆς σκληρότητος τοῦ ἐρωμένου, φονεύει τοῦτον. — Γνωστὴ δ' εἶναι ἡ συγκινητικὴ ἱστορία τῆς Κλεονίκης, ἣν τινα παρὰ Πλουτάρχῳ (66) εὐρίσκομεν· «Λέγεται . . . Παυσανίαν . . . πατάξαι καὶ καταβαλεῖν τὴν Βυζαντίαν παρθένον Κλεονίκην, ἐκ δὲ τῆς πληγῆς ἀποθανοῦσαν αὐτὴν οὐκ ἔαν τὸν Παυσανίαν ἡσυχάζειν, ἀλλὰ νύκτωρ εἶδωλον αὐτῷ φοιτῶσαν εἰς τὸν ὕπνον ὁρῆσαι λέγειν τόδε τὸ ἥρῳον·

Στείχε δίκης ἄσπον· μάλα τοι κακὸν ἀνδράειν
[ὑβρίσ]

ἐφ' ᾧ καὶ μάλιστα χαλεπῶς ἐνεγκόντες οἱ σύμμαχοι μετὰ τοῦ Κίμωνος ἐξεπολιόρκησαν αὐτόν. Ὁ δ' ἐκπεσὼν τοῦ Βυζαντίου, καὶ τῷ φάσματι ταραττόμενος, ὡς λέγεται, κατέφυγε πρὸς τὸ νεκυομαντεῖον εἰς Πράκλειον, καὶ τὴν ψυχὴν ἀνακαλούμενος τῆς Κλεονίκης παρη-

64) Αἰσχολ. Προμηθ. 570.

65) Θεοκρ. ΚΓ.

66) Πλουτ. Κιμ. §. 6. σ. 482.

ταίτο τὴν ὄργαν. Ἡ δ' εἰς ὄψιν ἐλθοῦσα, ταχέως ἐφη παύσεσθαι τῶν κακῶν αὐτὸν ἐν Σπάρτῃ γενόμενον, αἰνιττομένη, ὡς εἰσικε, τὴν μέλλουσαν αὐτῷ τελευτήν.

Καὶ οἱ Ῥωμαῖοι εἶχον εἶδος βρυκολάκων τοὺς *Lemures*. Ὡς ὁ Πορφύριον (67) ἀναφέρει, ἡ σκιά τοῦ ὑπὸ τοῦ Ῥωμύλου φονευθέντος ἀδελφοῦ τοῦ Ῥώμου, τὸν ἐτάραττε συχνά, καὶ διὰ τοῦτο οὗτος ἐθεμέλιωσε ὅπως τὸν καταπραΰνη τὰ Λεμούρια, ἅτινα ὡς ἐκ τῶν χρονολογικῶν πινάκων τοῦ Ὀρελλίου (68) μαυθάνομεν, ἦγοντο κατὰ τὴν 7, 5 καὶ 3 τῶν ἰδῶν Μαίου. Κατὰ δὲ τὸν Ἀπουλῆιον (69) αἱ ψυχαὶ τῶν θανόντων διηροῦντο εἰς δύο εἶδη, εἰς τοὺς ἐφροστίους Λάρας, καὶ εἰς τὰς ψυχάς, αἵτινες ἐνεκα προτέρας κακῆς ζωῆς, δὲν εὖρισκον ἡσυχίαν ἐν τῷ τάφῳ, ἀλλὰ διηγεκῶς ἐπλανῶντο ἐπὶ τῆς γῆς, τρόμον μὲν εἰς τοὺς ἀγαθοὺς, ὀλεθρον δὲ εἰς τοὺς κακοὺς ἀνθρώπους προξενοῦσαι.

Ἐπιστεύετο προσέτι καὶ παρὰ Ῥωμαίοις, ὡς καὶ παρ' Ἑλλήσι, ὅπως ἀνωτέρω ἴδωμεν, ὅτι αἱ ψυχαὶ τῶν κακῶς παθόντων ὑπὸ τινος κατεδίωκον αὐτὸν, ἐξάγομεν δὲ

67) Schol. Porphyriensis in Horat. Epist. II. II, 209. «Lemures: Umbras vagantes hominum ante diem mortis et ideo metuendos. Et putant Lemures esse dictos quasi Remules, a Remo, cujus occisi umbras pater Romulus cum placare vellet, Lemuria, instituit, id est, parentalia, qua mense Maio per triduum celebrari solent ante additum anno mensem Februarium. Ob quam rem Maio mense religio est nubere et item Martio, in qua de nuptiis habito certamine a Minerva Mars victus est, et obtemta virginitate, Minerva Neriere est appellata.»

68) Orelli, Corpus Inscript. Lat. t. II. p. 390.

69) Apulej., De Deo Socratico p. 152 c. 15. Est et secundo significato, species daemonum, animus humanus emerilis stipeudis vitae corpore suo abjurans. Hanc vetere Latina lingua reperio Lemurem dictitatum. Ex iisdem ergo Lemuribus, qui posteriorum suorum curam sortitus placato et quieto numine domum possidet Lar dicitur familiaris. Qui vero ob adversa vitae merita, nullis bonis sedibus, incerta vagatione seu quodam exsilio punitur, inane terribilamentum bonis hominibus, ceterum noxium malis, id genus plerique Larvas perhibent.»

Περὶ τῶν Λεμούρων περὶ προσέτι καὶ τοὺς ἐξῆς συγγραφεῖς Apul. Apolog. 64.—Plinij, Nat. Hist. XXXVI, 27, 70.—Ovid. Fast. V. 421. 451 sqq. 434 sqq.—Lucret. L. 131 sqq. Plaut.—Mostell. II. 263.—August. De civit. Dei, IX. 11.

τοῦτο ἐκ τῆς ἀνωτέρας παραταθείσης τοῦ Πορφυρίωνος μαρτυρίας, καὶ ἐκ τῆς διηγήσεως τοῦ Σουητανίου, (70) καθ' ἣν τὸ εἰδωλὸν τῆς Ἀγριππίνης κατεδίωκε τὸν μητροκτόνον υἱὸν τῆς Νέρωνα ἀφ' ἐνός, ἐν ᾧ ἀφ' ἐτέρου αἱ Ἐρινύες τῷ ἐδείκνυσαν τὰς μάστιγας καὶ τὰς δαδάς των.

Ἐκτός ταύτων ὁ Ἀπουλῆιος (71) διηγεῖται ὅτι ἡ σύζυγος μυλωθροῦ τινος θέλουσα νὰ ἐκδικηθῇ τὸν σύζυγόν της, τῇ βοηθείᾳ μαγίσσης τινὸς πέμπει πρὸς αὐτὸν, ὅπως τὸν ταραττῇ σκιάν γυναικὸς, διὰ βιαίου θανάτου ἀποθανούσης. Τὸ φᾶσμα τοῦτο εἰσελθὼν ἡμέραν τινὰ παρὰ τῷ μυλωθρῷ καὶ παραλαβὼν αὐτὸν ἰδιαιτέρως τὸν ἀπέπνιξε.

Εἶδος βρυκολάκων εὐρίσκομεν καὶ εἰς τοὺς Βεταλάς, Ῥαζασᾶς ἢ Πισαχᾶς τῶν Ἰνδῶν, ὡς παρατηροῦσιν ὁ Jones εἰς τοὺς Νόμους τοῦ Μανού (72) καὶ ὁ Γαλανὸς ἐν διαφοροῖς αὐτοῦ εἰς τὴν Βαλαδαράταν σημειώσεσιν προσέτι οἱ Ghouls ἢ algul τῶν Ἀράβων καὶ λοιπῶν τῆς ἀνατολῆς ἐθνῶν, οἵτινες, ὡς μαυθάνομεν ἐκ τοῦ Ἀγγλου Lane (73), διαμένουσι πλησίον τῶν νεκροταφείων καὶ τρώγουσι ζῶντας καὶ νεκρούς· ἐμφανίζονται δὲ συχνά εἰς τὰ θύματά των ὑπὸ μορφήν γυναικός. (73*)

Ἀνωτέρω εἰπομέν τινα περὶ τῶν βρυκολάκων παρὰ τοῖς Σλάβοις· ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς καθολικοῖς ἡ τοιαύτη ἐπεκράτει πρόληψις, καὶ βιβλία πολλὰ περὶ αἱματοφόρων ἐγράφησαν, οἷα εἶναι τὰ τοῦ Stoc-kii, Dissertatio Physica de cadaveribus sanguisugis. (Jena 1732), τοῦ Zopf De Vampiris Serviensibus. (Halae 1733), τοῦ Pohl, de hominibus post mortem sanguisugis (Lipsiae 1742), καὶ κατ' ἐξοχὴν τὸ τοῦ πατρὸς Dom Calmet, τοῦ δι' ὀγκωδῶν ὑπομνημάτων τὴν βίβλον ἐρμηνεύσαντος, Dissertations sur les Apparitions des Anges, des Démons, et des Esprits, et sur les Revenans et vampires de Hongrie,

70) Sueton. Nero, XXXIV.

71) Apulej. Metamorph. IX. 29.

72) William Jones, Laws of Menu. I. 37.

73) Lane, The thousand and one nights. vol. I. p. 37.

73*) Περὶ τούτων θέλομεν ἐκτενέστερον διαλέγεσθαι ἐν τῷ περὶ Δακτύλου ἀρθρῷ ἡμῶν.

de Bohême, de Moravie et de Silesie. (Paris, 1746), ὃν κατεργαζόμενος ὁ Βολταῖρος πολλὰ κατ' αὐτοῦ ἔγραψεν ἐν τοῖς ἀρθροῖς τοῦ φιλοσοφικοῦ του λεξικοῦ *Resurrection*, καὶ *Vampires*, ἐξ ὧν ἀποσπώμεν τὰ ἐπόμενα τεμάχια.

«Ὁ βαθὺς φιλόσοφος Dom Calmet . . . εἶδε τοιοῦτους αἱματορρόφους ἐξερχομένους τῶν νεκροταφείων, ὅπως πῖωσι αἷμα κοιμωμένων ἀνδρῶν».

«Οἱ αἱματορρόφοι (*vampires*) οὗτοι, ἦσαν νεκροὶ ἐξερχόμενοι ἐκ τῶν τάφων των, ὅπως πῖωσιν ἐκ τοῦ αἵματος τῶν ζώντων εἴτε ἐκ τοῦ λαιμοῦ, εἴτε ἐκ τῆς κοιλίας· μετὰ τοῦτο ὑπήγαινον ν' ἀναπαυθῶσιν εἰς τοὺς τάφους των. Τοιαῦτα ὥραϊα ἐδέσμιατα ἔτρωγον οἱ αἱματορρόφοι εἰς Πολωνίαν, Οὐγγαρίαν, Σιλεσίαν, Μοραβίαν, Αὐστρίαν καὶ Λορράζινην».

«Υπῆρχον βρυκόλακες (*broucolacas*) ἐν Βλαχία, Μολδαυία καὶ ἐντὸς ὀλίγου καὶ παρὰ τοῖς Πολωνοῖς, οἵτινες εἰσὶ καθολικοῦ δόγματος. Ἀπὸ τοῦ 1730 μέχρι τοῦ 1735 ἤκουέ τις νὰ ὁμιλῶσι καὶ πανταχοῦ περὶ αὐτῶν· ἐνεδρεύοντες τοὺς συναλμύβανον τοὺς ἀπέσπων τὴν καρδίαν καὶ τοὺς ἔκαλον».

Ἐπίστευον προσέτι καὶ οἱ καθολικοὶ ὅτι τὸ ἀφωρισμένον σῶμα δὲν διαλύεται μετὰ θάνατον. «Εὖρον, λέγει ὁ Carpentier (74), τὸ πτώμα τοῦ ἀντίπαπα Βενεδίκτου Η'. ὀλάκαιρον ἐν τῷ Πύργῳ Πανισκάλ τῆς Βαλεντίας».

Ἀφίνοντες κατὰ μέρος τοὺς ποιητὰς καὶ δραματογράφους τῆς ῥωμαντικῆς σχολῆς ἐξετάσωμεν τὰς τοιαύτας προλήψεις τοῦ Καληδονίου βάρδου Ὀσσιαν, διότι ἐν τοῖς ποιήμασί του ἀντανακλᾶται διὰ γοητευτικῶν χρωμάτων ὁ βίος τῶν συγχρόνων αὐτοῦ συμπατριωτῶν Καληδονίων τοῦ τρίτου μ. χ. αἰῶνος.

Παρ' Ὀσσιανῶν αἱ σκιαὶ πεφονευμένων ἡρώων περιπλανῶνται εἰς τὸν αἰθέρα, κυνηγῶσαι δι' ἀερῶδους τόξου, ἔρχονται δ' ἐποχρούμεναι ἐπὶ νέφους, ὅταν ὑπὸ φίλης φω-

νῆς προσκληθῶσιν. Ἰδοὺ πῶς ὁ Ὀσσιαν περιγράφει τὴν ἐμφάνειαν τοῦ φονευθέντος ἡρώος Ἀλδου, εἰς τὴν ζητοῦσαν αὐτὸν ἐρωμένην του:

«Ἡ σκιά τοῦ Ἀλδου ἐφάνη ἐπὶ τινος βράχου, ὁμοία πρὸς ἀσθενῆ τῆς κόρης τοῦ οὐρανοῦ ἀκτίνα, ἥτις εἰσδύουσα διὰ δύο νεφῶν, ὥχρ' ἀκατέρχεται εἰς τὴν γῆν.

«Τότε ὁ Λόρμα ἠννόησεν ὅτι ὁ ἥρωας αὐτῆς δὲν ὑπῆρχε πλέον· ἀκολουθεῖ τὸ φάντασμα διὰ μέσου τῶν ἐρεικῶν. Ἦκουον τὰς θρηνῶδεις αὐτῶν κραυγὰς, αἵτινες ὁμοιάζον ἀπομακρυνόμεναι πρὸς τὸν ψίθυρον τοῦ ζεφύρου, στενάζοντες ἐν μεμονωμένῳ ἄντρῳ.

«Φθάνει, καὶ εὕρισκε τὸν ἀγαπητὸν τῆς ἐκτάδην κείμενον, ἄψυχον αἱματόφυρτον σῶμα . . . Τότε ἡ φωνὴ τῆς παύει νὰ ἀκούηται· ἄφθονα δάκρυα ἐν σιγῇ κατέρχονται ἐκ τῶν σβεννυμένων αὐτῆς ὀμμάτων. Ὡχρὰ καὶ δακρύουσα, ὁμοιάζει πρὸς τὴν ὁμίχλην, ἥτις ἐπιφαίνεται εἰς τὸ ἀσθενὲς τῆς Σελήνης φῶς ὁπισθεν τῶν λιμνῶν.

«Ὀλίγας ἡμέρας ἐπέζησεν εἰς Μόρβεν (75),

«Ἐθέσαμεν, λέγει ἀλλαχοῦ (76), τὸ νεκρὸν τοῦ Ἑρραγῶνος σῶμα εἰς τὸν τάφον τοῦτον. Ἐφαλα θλιβερὰ ἄσματα δι' αὐτόν. Τὴν νύκτα κατέβη ἐπὶ τῶν λόφων μας· ἡ σκιά τοῦ Ἑρραγῶνος ἐπεφάνη εἰς τινὰς τῶν πολεμιστῶν μας· εἶχε κατηφές καὶ θλιβερόν τὸ ἦθος καὶ ἐφαίνετο στένων».

Καὶ ἐν τῇ Δαρτούλᾳ (77).

«Ὁ Νάθος ἐπανέρχεται, ἀλλὰ τὸ πρόσωπόν του σκιάζεται ὑπὸ τῆς λύπης· εἶδε τὴν σκιάν τοῦ φίλου του, τὴν σκιάν τοῦ Κουκουλίνου, περιφερομένην εἰς τὰ τεῖχη τῆς Τούρας. Ὁ ἥρωας οὗτος ἐστέναξε συχνάκις· οἱ ὑπὸ τοῦ θανάτου ἐσβεσμένοι ὀφθαλμοὶ του ἐξεϊκόνιζον εἰσέτι φοβερόν πῦρ. — Ἡ λόγχη του ἦτο στήλη ὁμίχλης, καὶ ἱ ἀστέρες ἔρριπτον ἀσθενὲς φῶς ἐπὶ τοῦ ἀερῶδους σώματός του· ἡ φωνὴ του ὡ-

75) Ossian, ἡ μάχη τῆς Λόρας.—Traduct. Christian 1863. p. 90.

76) Δὺτ. σ. 91.

77) Ossian, Δαρτούλα σ. 192.—Ἑλλήν. μεταφρ. Πανῶ σ. 4—5.

74) Carpentier, Bibliotheca Germanica t. XVIII. p. 60.

μοιάζε με τὸν ἄνεμον τὸν βοῶντα εἰς τὸ βάθος σπηλαίου, καὶ οἱ λόγοι του προσμήνουν δυστυχήματα.

Ἐξετάσαντες μέχρι τοῦδε τὰς περὶ βρυκολάκων προλήψεις καὶ τὴν σχέσιν αὐτῶν πρὸς τὰς παρουσίας τῶν ἀρχαίων καὶ ἄλλων ἐθνῶν δοξασίας, θέλομεν ἤδη ἐρευνήσῃ μερικωτέρας περὶ τούτων δεισιδαιμονίας, ἐπισυνάπτοντες καὶ τινὰς περὶ αὐτῶν διηγήσεις.

Μεταξὺ τῶν δημῶδων παροιμιῶν, ὑπάρχουσι καὶ αἱ ἑξῆς τρεῖς:

«Ὁ Βρυκόλακας τὴν σειρὰ του κυνηγᾷ».

«Ὁ Βρυκόλακας ἀπ' τὰ γένηα του τρώγει» καὶ «ὁ Βρυκόλακας ὄντας βρυκολακιάσῃ πρῶτ' ἀρχίζει νὰ τρώῃ τὰ γένηα του» (78).

Πιστεύεται δηλαδή, ὅτι οἱ βρυκόλακες τὰ μάλιστα τοὺς συγγενεῖς αὐτῶν κακοποιοῦσι. Καθὼς δὲ διηγεῖται ὁ Κύριος Δραγούμης, ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν αὐτοῦ (79) αὐτὸς Νάξῳ ὅτε ἐνέσκηψε κατὰ τὸ 1823 εὐλογία πολλὰ διηγοῦντο περὶ βρυκολάκων ἐπιφανομένων κατὰ νύκτας εἰς τοὺς ἰδίους αὐτῶν συγγενεῖς καὶ κακοποιούντων αὐτοὺς με ὅσας καὶ ἂν ἐλάβανον προφυλάξεις. Φαίνεται δὲ ὅτι τότε πολλοὶ εὐκαιρίαν λαμβάνοντες μετεμορφοῦντο εἰς βρυκόλακας, ὅπως εὐκολώτερον κλέψωσιν, ἢ πλησιάσωσι τὰς ἐρωμένας τῶν.

Ἐπὶ τῆς προλήψεως ταύτης στηρίζεται τὸ μεγαλειότερον μέρος, ἐνὸς ἐκ τῶν καλλιτέρων ποιημάτων τῆς νεωτέρας ἡμῶν φιλολογίας, ὁ Θανάσης Βάγιας οὗ τὸ ὠρχιότερον μέρος, τὸν βρυκόλακα, παραθέτομεν ἐνταῦθα· ὁ κ. Βαλαωρίτης ἠρύσθη τὴν ὑπόθεσιν τοῦ ποιήματος ἐκ τῆς δημῶδους παραδόσεως, καὶ ἐξαίρουμένης τῆς γλαυκός, ἦν τινα προσέθεσε διὰ τὸ τρομερώτερον, τὸν λοιπὸν ἀποπνέει τὸ ἄρωμα τῆς δημοτικῆς ποιήσεως·

«Πές μου, τί στέχῃσαι, Θανάση, ὀρθός,
Βουδὸς σὰ λείψανον εἰς τὰ μάτια ἐμπρός,
Γιατὶ, Θανάση μου, βγαίνει τὸ βράδυ;
Ὑπνός γὰρ σέβανε δὲν εἶν' εἰς τὸν Ἄδην;

Τώρα περσεύανε χρόνοι πολλοί. . . .
Βαθειὰ σ' ἐρρίξανε μέσα εἰς τὴν γῆν. . . .
Φεῦγα· σπλαχνίσου με· θα κοιμηθῶ·
Ἄφες με ἥσυχη ν' ἀναπαυθῶ.

Τὸ κρίμα πῶκαμες με συνεπῆρε·
Βλέπεις πῶς ἔγινα. Θανάση σύρε·
Ὅλοι με φεύγουνε· κανεὶς δὲ δίνει
εἰς τὴν ἔρμη χήρα σου ἐλεημοσύνη.

Στάσου μακρότερα. . . . Γιατὶ με σκιάζεις;
Θανάση τί ἔκαμα καὶ με τρομάζεις;
Πῶς εἶσαι πράσινος, μυρίζεις χῶμα. . . .
Πές μου δὲν ἔλυωσες, Θανάση, ἀκόμα;

Λίγο συμμαζώξε τὸ σαβανὸ σου. . . .
Σκουλήκια βόσκουνε εἰς τὸ πρόσωπό σου.
Θεοκατάρατε, γὰρ ἰδὲς, πετᾶνε,
Κ' ἐρχοῦντ' ἀπάνω μου, γὰρ νὰ με φᾶνε.

Πές μου ποῦθ' ἐρχεσαι με τετοῖ' ἀντάραι;
Ἀκούς τί γένεται; εἶναι λαχτάραι.
Μέσ' ἀπ' τὸ μνημῆμά σου γιατί νὰ βγῆς;
Πές μου ποῦθ' ἐρχεσαι, τ' ἦλθες νὰ ἰδῆς;

— Μέσα εἰς τοῦ τάφου μου τὰ σκοτεινὰ
Κλεισμένος ἦμουνά τέτοια νυχτιὰ,
Κ' ἐκεῖ ποῦ ἔστεκα σαβανομένος
Βαθειὰ εἰς τὸ μνημῆμά μου συμμαζωμένος,
ἔξαφνα ἐπάνω μου μιὰ κουκουδάγια
Ἀκούω ποῦ φώναζε — Θανάση Βάγια,
Σήκου κ' ἐπλάκωσαν χίλιοι νεκροὶ
Καὶ θὰ σὲ πάρουνε νὰ πᾶτε ἐκεῖ. —

Τὰ λόγια τάκουσα καὶ τῶνομά μου
Σκᾶνε καὶ τρίβονται τὰ κόκαλά μου.
Κρύβομαι, χώνομαι ὅσο μπορῶ
Βαθειὰ εἰς τὸ λάκκο μου μὴ τοὺς ἰδῶ.

— Ἐδῶ καὶ πρόβαλε, Θανάση Βάγια,
ἔλα νὰ τρέξωμε πέρα εἰς τὰ πλάγια
ἔδῶ μὴ σκιάζεσαι, δὲν εἶναι λύκοι.
Τὸ δρόμο δείξέ μας γὰρ τὸ Γαρδίκι. —

ἔτσι φωνάζοντας σὰ λυσσασμένοι
Πέφτουν ἐπάνω μου οἱ πεθαμμένοι.
Καὶ με τὰ νύχια τοὺς καὶ με τὸ στόμα
Πετᾶνε, σκάπτουνε τὸ μαῦρο χῶμα.

Καὶ σὰν μ' εὐρήκανε ὅλοι με μιὰ
ἐξ' ἀπ' τοῦ τάφου μου τὴν ἐρημιά,
Γελῶντας, σκούζοντας, ἄγρυ μὲ σέρνουν
κ' ἐκεῖ ποῦ μοῦ εἶπανε με συνεπέρνουν,

Πετᾶμε, τρέχομε, φουσομανάει,
Τὸ πέρασμά μας κόσμος χαλάει.
Τὸ μαῦρο σύγνεφο, ὅθι διαβῇ,
Οἱ βράχοι τρέμουνε, ἀνάφτ' ἡ γῆ.

Φουσκώνει ὁ ἄνεμος τὰ σάβανά μας
σὰν ν' ἀρμενίζαμε με τὰ πανιά μας·
Πέφτουν εἰς τὸ δρόμο μας καὶ ξεκολλᾶνε
Τὰ κούφια κόκαλα εἰς τὴν γῆ σκορπᾶνε.
Ἐμπρὸς μᾶς ἔσπερνε ἡ κουκουδάγια

78) Βενιζέλου, Παροιμίαι Δημῶδεις. 1887. σ. 179. — ἴσως γραπ. τὰ γένηά του.

79) Πανδώρας ΙΓ'. σ. 26. Πρὸς. καὶ Decamerone VII, 1.

Πάντα φωνάζοντας—Θανάση Βάγια·
'Εκεί ἐφθάσαμε, 'ς ἐκεῖα τὰ μέρη,
Ποῦ τόσους ἔσφαξα μ' αὐτὸ τὸ χέρι.

Ὡ τί μαρτύρια! ὦ τί τρομάραις!
Πόσαις μοῦ ῥίξανε σκληραῖς κατάραις!
Μοῦ δῶκαν κ' ἐπὶ αἷμα πημένο·
Γιὰ ἰδὲς τὸ στόμα μου, τόχω βαμμένο,
Κ' ἐν ᾧ μὲ σέρνουνε καὶ μὲ πατοῦνε
Κάποιος ἐφώνηξε Στέκουν κι' ἀκούνε·
—Καλῶς σ' εὐρήκαμε, Βεζίρη Ἀλῆ,
'Εδῶθε μπέναννε μὲς 'ς τὴν αὐλή.

Πέφτουν ἐπάνω του οἱ πεθαμμένοι·
Μὲ παραιτήσανε. Κανείς δὲν μένει·
Κρυφὰ τοὺς ἔφυγα καὶ τρέχω ἐδῶ
Μὲ σὲ γυναῖκά μου νὰ κοιμηθῶ.

—Θανάση, σ' ἀκουσα, τραβήξου τώρα,
Μέσα 'ς τὸ μνημὰ σου νὰ πᾶς εἰν' ὦρα.
—Μέσα 'ς τὸ μνημὰ μου γιὰ συντροφιά
Θέλω ἀπ' τὸ στόμα σου τρία φιλιὰ.

—Ὅταν σοῦ ῥίξανε λάδι καὶ χῶμα
'Ἦλθα σ' ἐφίλησα κρυφὰ 'ς τὸ στόμα.
—Τώρα περάσανε χρόνοι πολλοί
Μοῦ 'πῆρε ἡ κόλασι κειὸ τὸ φιλί.

—Φεῦγα καὶ σκιάζουμε τ' ἄγρια σου μάτια·
Τὸ σάπιο κρέας σου πέφτει κομμάτια.
Τραβήξου, κρύψε τα κεῖνα τὰ χέρια·
'Απ' τὴν ἀχάμνια τοὺς λὲς κ' εἰν' μαχαίρια.

—'Ελα γυναῖκά μου, δὲν εἴμ' ἐγὼ
Κεῖνος π' ἀγάπησες ἓνα καιρό.
Μὴ μὲ συχαίνεσαι, εἴμ' ὁ Θανάσης·
—Φεῦγ' ἀπ' τὰ μάτια μου θὰ με κολάσης.

'Ρίχνετ' ἐπάνω της καὶ τήνε πιάνει
Μέσα 'ς τὸ στόμα της τὰ χεῖλη βάνει.
'Σ τὰ ἔρμα στήθια της τὰ βουχ' ἀρχίζει
Ποῦ τὴ σκεπάζουνε νὰ τὰ ξεσχίξῃ.

Τὴν ἐξεγύμνωσε τὸ χέρ' ἀπλόνει
Μέσα 'ς τὸ κόρφο της ἄγρια τὸ χώνει.
Μένει σὰ μάρμαρο. Κρύος σὰ φεῖδι
Τρίξει ἀπ' τὸ φόβο του τὸ κατακλειδί.
Σὰ λύκος βιάζεται, τρέμει σὰν φύλλο
'ς τὰ δάχτυλα ἔπιασε τὸ Τίμιον Ξύλο

Τὴ μαύρη ἐγλύτωσε τὸ φυλακτό της·
Καπνὸς ἐσθύστηκε ἀπ' τὸ πλευρό της.
Τότε ἀκούστηκε κ' ἡ κουκουβάγια
ἔξω ποῦ φώναζε—Θανάση Βάγια. (80)

Ὁμοιότητά τινὰ πρὸς τὰς τοιαύτας δο-
ξασίας εὐρίσκομεν εἰς τὸ ἐξῆς ὑπὸ Φλέγω-
νος (81) ἀναφερόμενον ἀρχαῖον διήγημα·

Πολύκριτός τις ἐν Αἰτωλῖα, χειροτονηθεὶς
ὑπὸ τοῦ Δήμου Αἰτωλάρχης, ἔγημε γυναῖ-
κα Αἰτωλίδα, ἀπέθανε δὲ τέσσαρας μετὰ
τὸν γάμον του ἡμέρας. Ἡ χήρα δ' αὐτοῦ
ἐπιστάντος τοῦ τοκετοῦ, ἔτεκε τέρας ἐρ-
μαφρόδιτον, ὅπερ οἱ συμπολῖται της, ἐκ-
πλαγέντες διὰ τὸ παράδοξον τοῦ σημείου,
καὶ διάστασιν τῶν Αἰτωλῶν καὶ Λοκρῶν
ἐκ τούτου προικωνιζόμενοι ἀπεφάσισαν νὰ
καύσωσι, φέροντες εἰς τὴν ὑπερορίαν τὴν
μητέρα καὶ τὸ παιδίον. Ἀλλ' αἰφνης ὁ νε-
κρὸς Πολύκριτος ἐφάνη παρὰ τὸ παιδίον,
μέλαινα ἡμφιεσμένος ἐσθῆτα, καὶ διὰ λό-
γου ἀρκετοῦ διὰ λεπτοτάτης φωνῆς ἀπαγ-
γελθέντος, προσεπάθει νὰ πείσῃ αὐτοὺς
ὅπως μὴ ἀκούσωσι τοὺς μάντις καὶ τῷ
παραχωρήσωσι τὸ παιδίον. Ἐπειδὴ δὲ οὐ-
τοι διὰ τὸ σπουδαῖον τοῦ πράγματος ἐζή-
τουν καιρὸν διὰ νὰ σκεφθῶσιν, ἀρπάσας τὸ
παιδίον τὸ κατέφαγεν, ἀψηφῶν τοὺς κατ'
αὐτοῦ ῥιπτομένους λίθους, ἐξηφανίσθη δὲ,
ἀφήσας μόνον τὴν κεφαλὴν, ἥτις δι' ἐξα-
μέτρου μακροῦ χρησιμοῦ ἀπήγγειλε συμ-
φοράς, αἵτινες ἐξετελέσθησαν. (82)

Ἐπιτρέψατέ μοι, ὅπως παραθέσω ἐν-
ταῦθα Κρητικόν τι διήγημα ὑπὸ τοῦ κ.
Ἀντωνιάδου ἐν τῇ Κρητηίδι ἀναφερόμενον,
ἐν ᾧ εὐρηνται τοιαῦται προλήψεις, διότι
πρὸ πάντων ἐν αὐτῷ πολλαὶ περὶ βρυκο-
λάκων ιδέαι, ὧν τινων δὲν ἐποιησάμεθα
εἰσέτι μνησθῆναι, περιέχονται, καὶ ἐν συνόψει
αἱ περισσότεραι περὶ τούτων δεισιδαιμο-
νίαι, καταλληλότατα ἐκτίθενται.

Ἐν τῷ Κρητικῷ τούτῳ διηγήματι, ἡ
μᾶλλον παραμυθίῳ, ἱστορεῖται ὅτι νέος τις
ποιμὴν, ἀρπάσας Νηρηίδα τινὰ καὶ μετ' αὐ-
τῆς ἀρκετὸν χρόνον συζήσας, ἐπειδὴ αὕτη
ἐνεκα πολλῶν παραδόξων συμβεβηκότων,
ἅτινα ὁ καιρὸς δὲν μᾶς ἐπιτρέπει ν' ἀφη-
γηθῶμεν ἐνταῦθα, ἐγένετο ἄφαντος, ἐγκα-
ταλείψασα αὐτὸν, κατέστη οὗτος μισάν-
θρωπος, καὶ διῆγε εἶον ληστρικόν. Καί
ποτε κατήντησεν εἰς ἱεροσυλίαν κλέψας πο-
τήριον τοῦ ναοῦ, οἱ δ' ἱερεῖς ὀργισθέντες

80) Α. Βιλλωρίτου, Μνημόσυνα, 1857, σ. 46 κε.
81) Φλέγων ἐν Westermann, Παραδοξογράφοις,
σ. 131 κε.

82) Παραδόξως καὶ παρὰ Σαίξπηρ (Macbeth,
act. IV. sc. 2) εὐρίσκομεν κεφαλὴν παιδίου ὠπλι-
σμένην προλέγουσαν τῷ Μάκβεθ τὴν μέλλουσαν αὐ-
τοῦ μοῖραν.

φρικτὰς κατ' αὐτοῦ, διὰ παραδόξων τελε-
τῶν, ἐκπέμπουσι κατάρας. Αἱ κατάραι εἰ-
σακούονται καὶ ἄπνους πίπτει ὁ συλήσας
τὸ ἅγιον σκεῦος.

Ἦτορ πλὴν οὐδὲ νῦν εἰς τὸν τάφον ἐκεῖνος
(κοιμᾶται.

Ὅστις τειούτων ὑπῆρξε κακῶν ἢ αἰτία τὸ
(πρῶτον.

Νύκτωρ ἐξέρχεται, κόμπη ἀγρίαν ὀρθὴν ἐπεγείρων,
στρέφει τὰ ὄμματα, ὡς στρέφει τροχὸς ταχὺ
(τάτης ἀμάξης.

Παίγει τὰ δρέφη, τραπέζας μεστὰς φαγητῶν
(ἀνατρέπει,

Ἄρτους δ' ἢ ἄρνας μὲ μίαν ὀρμὴν καταπίνει
(εὐκόλως.

Καὶ ποτ' ἔλθων εἰς συντέκνου τὸν οἶκον (με-
σάνυτα ἦτο.)

Μέσον εἰσδύτας τῆς πλήρους καπνοῦ μαυρισμέ-
(νης ἐστίας,

Δειπνον ζητεῖ. Τὸν γνωρίζει δ' εὐθὺς ὁ ἀρχαῖος
(ἐταῖρος,

Κι' οὕτω κρυφὰ ὁμιλεῖ πρὸς τὴν τρέμουσαν οὐ
(ζυγον· ἔδταν

Μαῦρος ἀλέκτωρ φωνήσῃ διώκων νεκρὸν ἐνερ-
(γοῦντα,

Κρυψέ τὰ τέκνα μας ὅλα, ἐκτείνουσα δύο ἀγκάλας.
Βλέπῃ κάμμιαν εἰς παῖδας δὲν δύναται τότε
(νὰ φέρῃ·

Ἐργ' ἐν τούτοις ἐκεῖνος ὅπουσαν τριάκοντα
(τρώγουσιν

Αἶφνης ὅπουσαν κροτοῦν τοῦ ἀλέκτορος πτέρυγες
(κ' ἤχον

Βάλλῃ βροχλὸν ἢ φωνὴν παρευθὺς ὡς μαινόμενος
(τρέχει,

Ῥίψας χαμαὶ μετὰ βίας ἐν μέγα κανδύλιον, ὅλον
Χύσας τὸ ἔλαιον, καὶ ὅμως τὴν ἕσλον σώαν ἀφί-
(σας.

Μάτην δ' ὁ σύντεκνος κράζει αὐτὸν ν' ἀπομαίνῃ
ὀλίγον.

φεύγει καθὼς ὁ καπνὸς, καὶ βοσκοὺς ἀπαντήσας
(τῶν Φράγκων,

Σφάζει αὐτοὺς κοιμωμένους· προβάτων δὲ μύ-
(κτημ', ἀγγέλλει,

Ὅτι δὲν εἶχον ἐκβάλλει τῆς μάνδρας αὐτὰ τὴν
(πρωίαν.

Ἦλθον δ' οἱ γαῖτορες, κ' εὖρον νεκροὺς τοῦς
(σκοποῦς τὸν ποιμνίον.

Ἐκτοτ' ἐχάθη, κι' οὐδὲν μᾶς ἀνίγγειλε πλέον
ἢ φήμη.

Ἔως ἔλθων μετὰ ἔτη ς' τὸ κάστρον ὁ σύντεκνος,
(αἶφνης

Βλέπει αὐτὸν ἐν τῷ μέσῳ πολλῶν ἐργατῶν μὲ
(κοπίδα

Τέμνοντα δέρμα τὴν τέχνην δ' ἀσκοῦντα καλοῦ
(σκυτοτόμου.

Φρίκη κατέλαβ' αὐτὸν ἐρωτᾷ πῶς καλεῖται, τίς
(εἶναι,

Πόθεν κατάγεται· οὐδεὶς πλὴν εἰξεύρει, καὶ πάντες
(τοιαύτην

Δίδουν ἀπάνκριον· εἶναι πατρίδος, γονέων ἐγνώ-
(στην.

Σύνους αἰετοῖς· λίξεις δ' ὀλίγας προφέρουν τὰ
(χεῖλη.

Ἐχει γυναῖκα καὶ τέκνα· Ταχέως λοιπὸν τὴν
(γυναῖκα

Ταύτην εὖρων ἐρωτᾷ· Ἐτάχα· ξεύρεις μὲ ποῖον
(κοιμᾶσαι;

Εἶναι νεκρὸς καὶ διάγει χθονίαν ζωὴν ἐν τῷ
(κόσμῳ.

Ἀράγ' ἀθλία, θερμὸν περιέλαβες ἤδη τὸ σῶμα;
Πώποτ' ἢ ἀπήνησ' αὐτή···λοιπὸν μάθε τί πρέ-
(πει νὰ κάμῃ.

Ἰὺθις ὑπέλαβες θέλων νὰ σώσῃ αὐτὴν ὁ πρεσβύτερος,
Ἐπείρας δ' κώδων τὸ σάββατον τοῦτο
(σημάνῃ,

Θέλω καλέσ' ἱερεῖς, ν' ἀναστείλουν ψυχὴν πλα-
(νημέντην.

Ἄγριος τότε δ' ἐκεῖνος θὰ ἔλθῃ νὰ πνίξῃ τὰ
(τέκνα

Ὅταν τὸ σῶμά του λύῃ εἰς ὅσ' ἐξ ἀρχῆς συνε-
(τέθη),

Ἄτινα ἔχει θανάων μεταξὺ σοῦ τῆς ταλαίνης γεν-
(νήσει·

Σὺ μὴ τρομάξῃς· πλὴν λάβε τ' εὐθὺς εἰς τὰς
(δύο ἀγκάλας,

λέγουσα· ἀχαῖρε Παρθένε, ἀσπίς κατὰ μαύρων
(δαιμόνων·.

Εἶπε τοιαῦτα προτρέπων ἀθάνα γυναῖκα τοῦ Κἀ-
(στρου.

Εἶτα δὲ ἐτέλεσ' ἔλθων εἰς Χανία μνημόστυνον, ἵνα
Πλάνητα, μάταιον μόχθον μοχθοῦσαν ψυχὴν
(ἀναπαύσῃ.

Ὅτε δὲ ἐλάμβανον τέλος εὐχαὶ εὐσεβῶν ἱερέων,
Βλέπουσι σφῆκ' εἰς ὀπὴν τοῦ μνημείου ἐκεῖνου
(χωροῦσαν.

Ἦγειραν τότε τὴν πλάκα, μεστὴν χορταρίων
(πρασίνων,

Κι' αἶφνης ὀρώσιν αὐτὸν εἰς τὰς χεῖρας ἐμβάδας
(κροτοῦντα,

Ῥάπτουτ' αὐτὰς, ἐσχισμένας εἰς ὁρόμους μα-
(κροὺς καὶ κρημνώδεις,

Ἐνθ' ἐπλανᾶτο φονεύων ἀνθρώπους ὁμοίως καὶ
(κτῆνη·

Τρόμος κατέλαβε δ' ἅπαν τὸ πλῆθος, καὶ φεύ-
(γουν ὡς αἶγες,

Ἄς ἐξυπνάζει μορφήν παραδόξου τινὸς ἐν τῇ φύσει·
Τρεῖς δ' ἐπισκόπους κατόπιν καλοῦν καὶ τελοῦν
(λιτανείαν.

Ἐπειτ' ἀνοίγουσι πάλιν. Τὸ πτώμα δὲν ἦτο λυ-
(μένον,

Ἦπαρ δ' ἀνθρώπου σφικτὰ μὲ τὰς δύο τοῦ χεῖ-
(ρας ἐκράτει,

Αἵματος πλήρες, ὃ σφάξας νεόγαμον κόρην ἐρρόψα.

N. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ.

(ἀκολουθεῖ)